

BS/111/2009

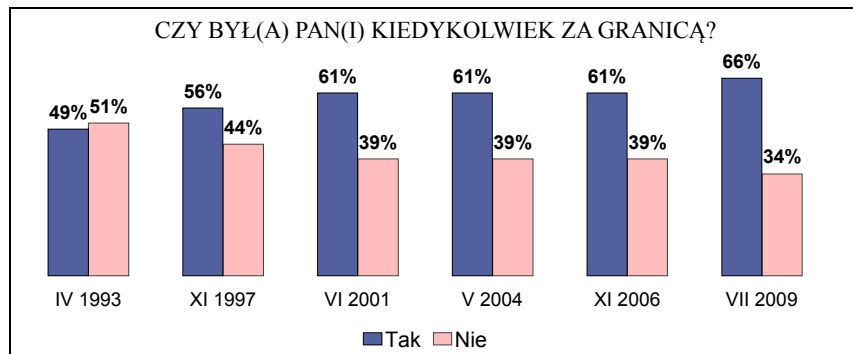

**POLACY O SWOICH WYJAZDACH
ZAGRANICZNYCH I ZNAJOMOŚCI
JĘZYKÓW OBCYCH**

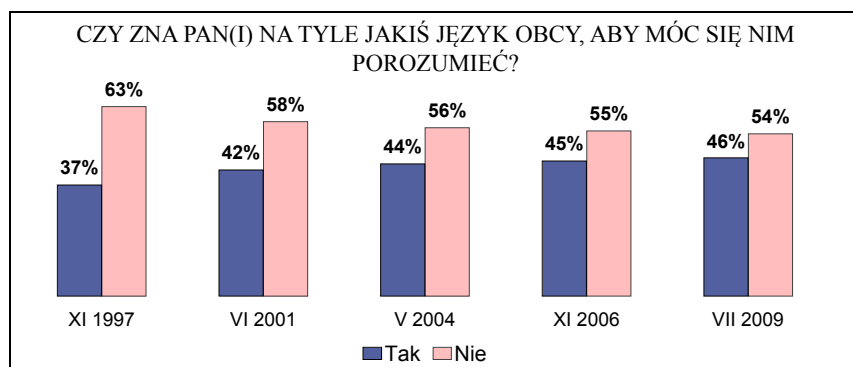

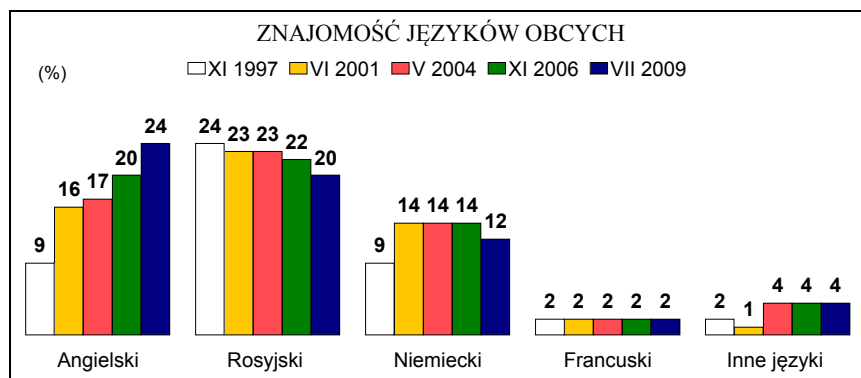
- ▶ Dwie trzecie badanych (66%) deklaruje, że było za granicą. Od roku 1993 znacznie przybyło osób, które wyjeżdżały do innych krajów (wzrost wskazań o 17 punktów procentowych). Co trzeci dorosły Polak (34%) nigdy jednak nie był za granicą.

- ▶ Prawie co drugi ankietowany (46%) twierdzi, że potrafi porozumieć się w jakimś obcym języku (w tym 32% zna jeden język, 11% – dwa, a 3% – co najmniej trzy). W porównaniu z rokiem 1997 wzrósł odsetek osób posiadających taką umiejętność (o 9 punktów). Ponad połowa dorosłych (54%) nie zna jednak żadnego języka obcego.

- ▶ Niemal jedna czwarta badanych (24%) deklaruje, że potrafi się porozumieć w języku angielskim, jedna piąta (20%) zna rosyjski, co ósmy (12%) niemiecki, a nieliczni (2%) – francuski. Od roku 1997 systematycznie wzrasta odsetek Polaków deklarujących znajomość języka angielskiego.

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ część badanych deklaruje znajomość więcej niż jednego języka obcego

W okresie PRL Polacy przez długie lata mieli bardzo ograniczone możliwości wyjazdu za granicę. Dotyczyło to przede wszystkim państw zachodnich, podróżowanie bowiem do krajów tzw. demokracji ludowej już w latach siedemdziesiątych nie było rzadkością. Mniej więcej od połowy lat osiemdziesiątych wyjazdy zagraniczne stały się bardziej dostępne, jednak pełna swoboda podróżowania nastąpiła dopiero po przemianach w 1989 roku. Zniknęły trudności z uzyskaniem paszportu, a następnie w ciągu kilku lat wiele krajów, nie tylko europejskich, zniosło wobec Polaków obowiązek wizowy. Kolejnym krokiem w ułatwieniu podróży po niemal całej Europie było przystąpienie naszego kraju do Unii Europejskiej.

Nasuwa się pytanie, w jakim stopniu badani korzystają z istniejących możliwości podróżowania za granicę i jak w ostatnich dwóch dekadach zmieniały się ich doświadczenia w tej dziedzinie. Szukamy także czynników sprzyjających wyjazdom zagranicznym oraz stanowiących dla nich barierę. Wobec nasilenia się kontaktów z przedstawicielami innych narodów interesuje nas także, jak badani oceniają swoje umiejętności porozumiewania się w językach obcych¹.

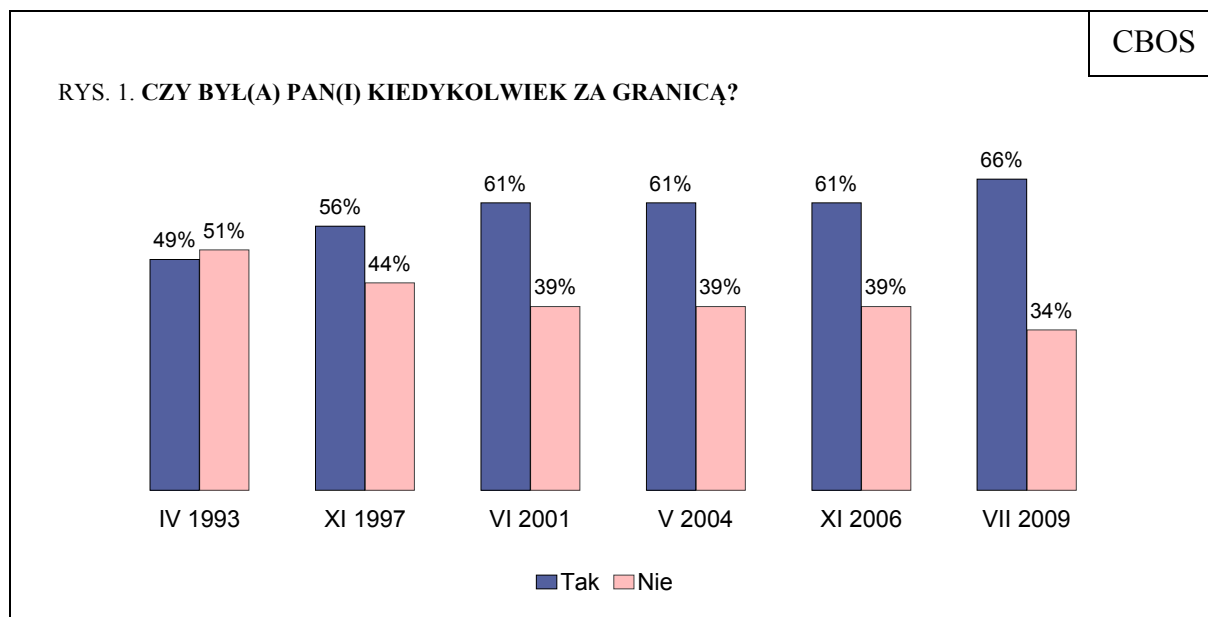
ILU POLAKÓW BYŁO KIEDYKOLWIEK ZA GRANICĄ?

Na początku lat dziewięćdziesiątych zaledwie połowa dorosłych Polaków deklarowała, że była za granicą. W kolejnych latach liczba ta systematycznie rosła, a u progu obecnej dekady ustabilizowała się na poziomie 61%. Obecnie wyjazdy zagraniczne potwierdza

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (230) przeprowadzono w dniach 2–8 lipca 2009 roku na liczącej 1125 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

dwie trzecie badanych (66%). Od roku 1993 znacznie przybyło więc osób wyjeżdżających za granicę (wzrost wskazań o 17 punktów procentowych)².

Doświadczenia w tej dziedzinie są wyraźnie zróżnicowane społecznie – im lepsze jest położenie społeczne i ekonomiczne badanych (im wyższe mają wykształcenie, pozycję zawodową, dochody na osobę w rodzinie i lepsze warunki materialne), tym więcej z nich deklaruje, że przynajmniej raz było za granicą (zob. tabele aneksowe). Wyjazdy zagraniczne są powszechnym doświadczeniem w środowisku osób mających wyższe wykształcenie i najwyższe dochody (powyżej 1500 zł *per capita*), wśród przedstawicieli kadry kierowniczej i specjalistów, osób pracujących na własny rachunek poza rolnictwem. Częściej wyjeżdżali za granicę mężczyźni niż kobiety, częściej też mieszkańcy miast niż wsi. Wyjazdom zagranicznym sprzyja również młody (choć nie najmłodszy) wiek badanych. Natomiast wyjątkowo rzadko byli za granicą rolnicy (34%), a także badani znajdujący się w trudnym położeniu społecznym – mający tylko podstawowe wykształcenie, żyjący w złych warunkach materialnych, najgorzej sytuowani, najstarsi (w wieku 65 lat i więcej), renciści.

---

² Faktyczny odsetek Polaków, którzy byli za granicą, jest zapewne wyższy, ponieważ znaczna liczba obywateli przebywa obecnie poza krajem (tym samym nie weszli oni w skład badanej próby).

Na marginesie warto nadmienić, że równie silnie i według tych samych zmiennych społeczno-demograficznych zróżnicowane jest także posiadanie przez badanych ważnego paszportu upoważniającego do wyjazdu za granicę (zob. tabele aneksowe). Pytanie o paszport zadajemy od 1997 roku. Okazuje się, że odsetek Polaków mających taki dokument wyraźnie wzrósł na początku obecnej dekady – w 2001 roku miał go co drugi badany (50%). W kolejnych latach stopniowo ubywało posiadaczy ważnych paszportów. Obecnie dokument ten ma dwie piąte badanych (39%, od roku 2001 spadek o 11 punktów procentowych). Zmiany te wynikają z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej i zniesienia obowiązku posiadania paszportu przez obywateli krajów członkowskich podróżujących po Unii.

Tabela 1

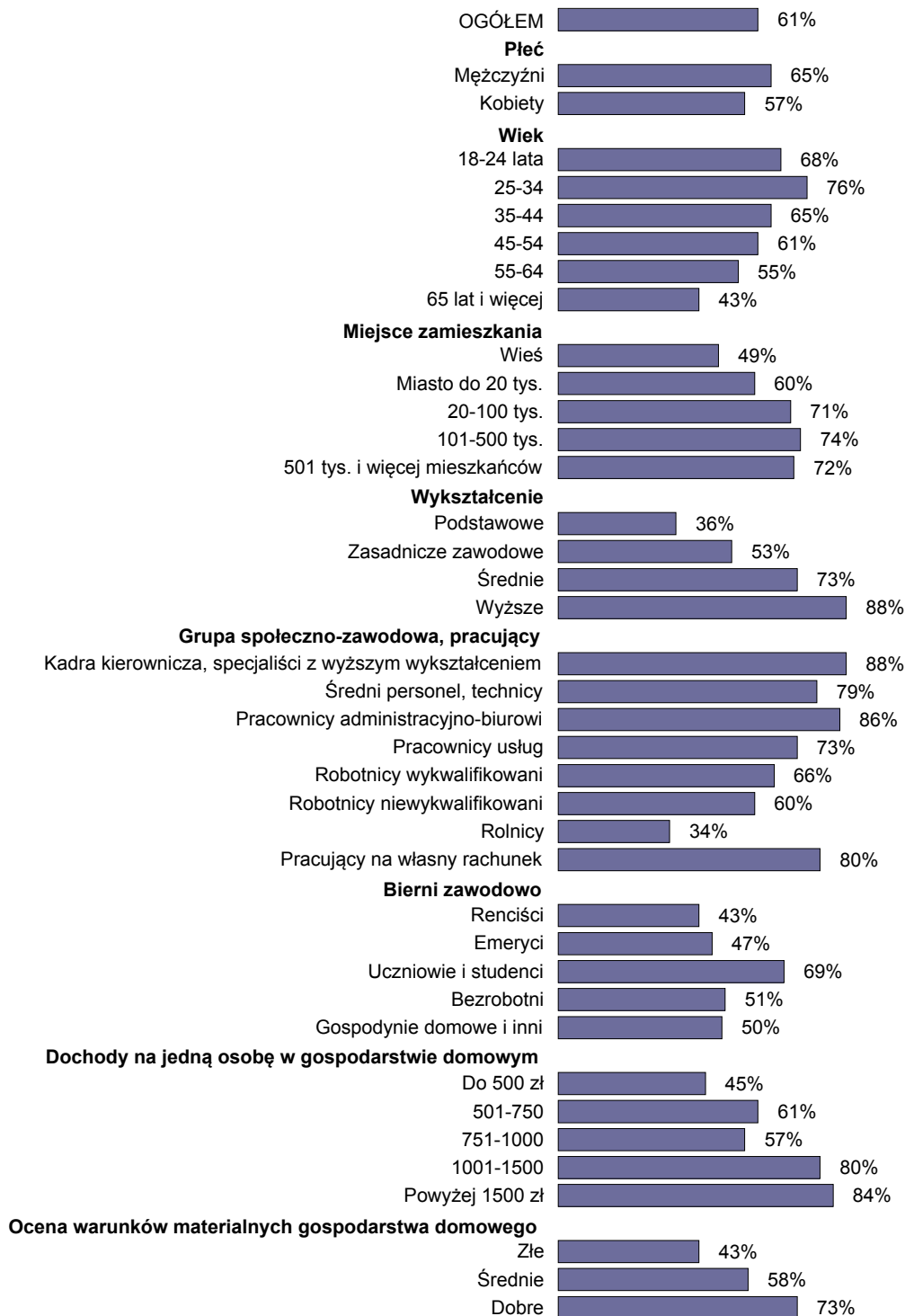
Czy ma Pan(i) ważny paszport?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	XI 1997	VI 2001	V 2004	XI 2006	VII 2009
	w procentach				
Tak	41	50	43	41	39
Nie	59	50	57	59	61

WYJAZDY ZAGRANICZNE W OSTATNIM DWUDZIESTOLECIU

Osoby, które deklarują, że były za granicą, pytamy o ich doświadczenia w tym zakresie w ostatnich dwudziestu latach – o to, ile razy wyjeżdżały, do jakich krajów i w jakim celu.

Z uzyskanych deklaracji wynika, że po przemianach 1989 roku większość badanych (61%) była za granicą, jednak doświadczenia w tej dziedzinie są wyraźnie zróżnicowane społecznie (skalę zróżnicowań ukazuje poniższy rysunek).

RYS. 2. RESPONDENCI DEKLARUJĄCY, ŻE W OSTATNIM DWUDZIESTOLECIU BYLI ZA GRANICĄ

CZĘSTOŚĆ WYJAZDÓW

Niemal co drugi badany (48%) był za granicą więcej niż jeden raz, w tym ponad jedna czwarta (29%) – od dwóch do siedmiu razy, a niemal jedna piąta (19%) – co najmniej osiem razy. Od roku 1997 wzrósł (o 5 punktów) odsetek osób, które wyjeżdżały za granicę przynajmniej osiem razy.

Tabela 2

Ile razy w ciągu ostatnich dwudziestu lat był(a) Pan(i) za granicą?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	XI 1997	VI 2001	V 2004	XI 2006	VII 2009
	w procentach				
1 raz	12	11	10	11	13
2–3 razy	14	16	15	18	16
4–7 razy	12	15	14	14	13
8–12 razy	6	5	6	6	9
13–20 razy	4	5	4	5	3
21 razy i więcej	4	6	7	5	7
Nie pamiętam, trudno powiedzieć	2	1	2	1	2
Nie byłem(a)m za granicą w ciągu ostatnich dwudziestu lat	2	2	3	1	2
Nigdy nie byłem(a)m za granicą	44	39	39	39	34

Częstość podróży zagranicznych jest zróżnicowana społecznie w podobny sposób jak sam fakt wyjazdu (zob. tabele aneksowe). W ostatnim dwudziestoleciu co najmniej kilkakrotnie bywali za granicą przede wszystkim przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści z wyższym wykształceniem, pracujący na własny rachunek poza rolnictwem, średni personel i technicy, osoby dobrze sytuowane, żyjące w dobrych warunkach materialnych, a także uczniowie i studenci, badani w wieku od 25 do 34 lat, mieszkańcy wielkich miast. Natomiast im niższe wykształcenie, pozycja zawodowa i finansowa, im gorsze warunki materialne, starszy wiek i im mniejsza miejscowość zamieszkania, tym rzadziej badani deklarują, że wyjeżdżali za granicę. Najmniej mobilni w ostatnim dwudziestoleciu byli rolnicy, respondenci mający podstawowe wykształcenie, renciści, osoby najstarsze, żyjące w złych warunkach materialnych i najgorzej sytuowane, mieszkańcy wsi.

KIERUNKI WYJAZDÓW

Krajem najczęściej odwiedzanym przez Polaków niezmiennie pozostają Niemcy – w ciągu ostatnich dwudziestu lat była tam ponad jedna trzecia ankietowanych (36%).

Następne w kolejności są Czechy, które były celem podróży jednej piątej badanych (21%), oraz Słowacja, gdzie był prawie co szósty respondent (16%). Natomiast znacznie rzadziej odwiedzano kraje, z którymi Polska sąsiaduje od wschodu (na Ukrainie było 6% badanych, w Rosji i na Litwie – po 3%, a na Białorusi – 1%). Spośród krajów bardziej oddalonych od Polski największą popularnością cieszą się Włochy, gdzie było 12% ankietowanych, oraz kolejno: Austria (10%), Francja (9%), Wielka Brytania i Węgry (po 7%), Hiszpania i Holandia (po 6%) oraz Grecja (5%). Inne kraje – a wymieniono ich ponad osiemdziesiąt – odwiedziło mniej respondentów.

Tabela 3

Kraje odwiedzone przez Polaków w ciągu ostatnich dwudziestu lat	Wskazania respondentów według terminów badań					
	1993	1997	2001	2004	2006	2009
	w procentach					
Niemcy (NRD, RFN)	35	33	38	34	33	36
Czechy	-	14	16	20	20	21
Słowacja	-	6	10	14	13	16
Włochy	1	7	10	9	12	12
Austria	5	7	9	9	8	10
Francja	4	7	7	8	9	9
Wielka Brytania	1	2	3	4	4	7
Węgry	12	14	9	11	8	7
Ukraina	0,4	2	3	4	4	6
Hiszpania	1	2	4	4	4	6
Holandia	1	3	4	4	4	6
Grecja	2	2	2	4	5	5
Belgia	1	2	2	3	3	4
Chorwacja	-	0,4	2	2	3	4
Szwecja	1	2	3	3	3	3
Bułgaria	5	5	3	4	3	3
Litwa	0,4	1	2	2	3	3
Dania	-	0,7	2	2	2	3
Turcja	2	2	2	2	2	3
Rosja	1	5	5	4	3	3
Czechosłowacja	19	11	7	5	3	2
Stany Zjednoczone	2	2	2	2	2	2
Egipt	-	-	-	-	-	2
Norwegia	-	-	-	-	2	2
Szwajcaria	0,6	1	1	1	1	2
Białoruś	0,1	1	2	1	2	1
Łotwa	-	-	-	-	-	1
Portugalia	-	-	-	-	-	1
Tunezja	-	-	-	-	-	1
Izrael	-	-	-	-	-	1
Rumunia	3	3	2	3	1	1
Jugosławia	3	1	3	2	1	1
ZSRR	13	7	4	2	1	1

Porównując deklaracje uzyskane w latach 1993–2009 można zauważyć wzrost zainteresowania Polaków podróżami do krajów zachodnioeuropejskich, takich jak: Włochy, Austria, Francja, Wielka Brytania, Hiszpania, Holandia, Belgia. W zasadzie stabilna i największa pozostaje jednak liczba Polaków podróżujących do Niemiec. Stopniowo rośnie odsetek odwiedzających Czechy i Słowację, przybywa też, choć powoli, tych, którzy odwiedzają Ukrainę i Litwę. W stosunku do roku 1997 zmalało natomiast – i tak niewielkie – zainteresowanie Polaków Rosją. Przede wszystkim jednak znacznie zmalała grupa odwiedzających Węgry (pomiar z lat 1993 i 1997 wskazują, że kraj ten należał kiedyś do najbardziej popularnych celów podróży Polaków). W tym czasie wzrosła atrakcyjność Grecji, Chorwacji, a także – co daje się zauważyć dopiero w tym roku – Egiptu. Ponadto zwraca uwagę fakt, że w całym analizowanym okresie nie zmienił się (wyjątkowo niski, wynoszący 2%) odsetek Polaków wyjeżdżających do USA. Znikoma pozostaje także liczba podróżujących w inne rejony świata.

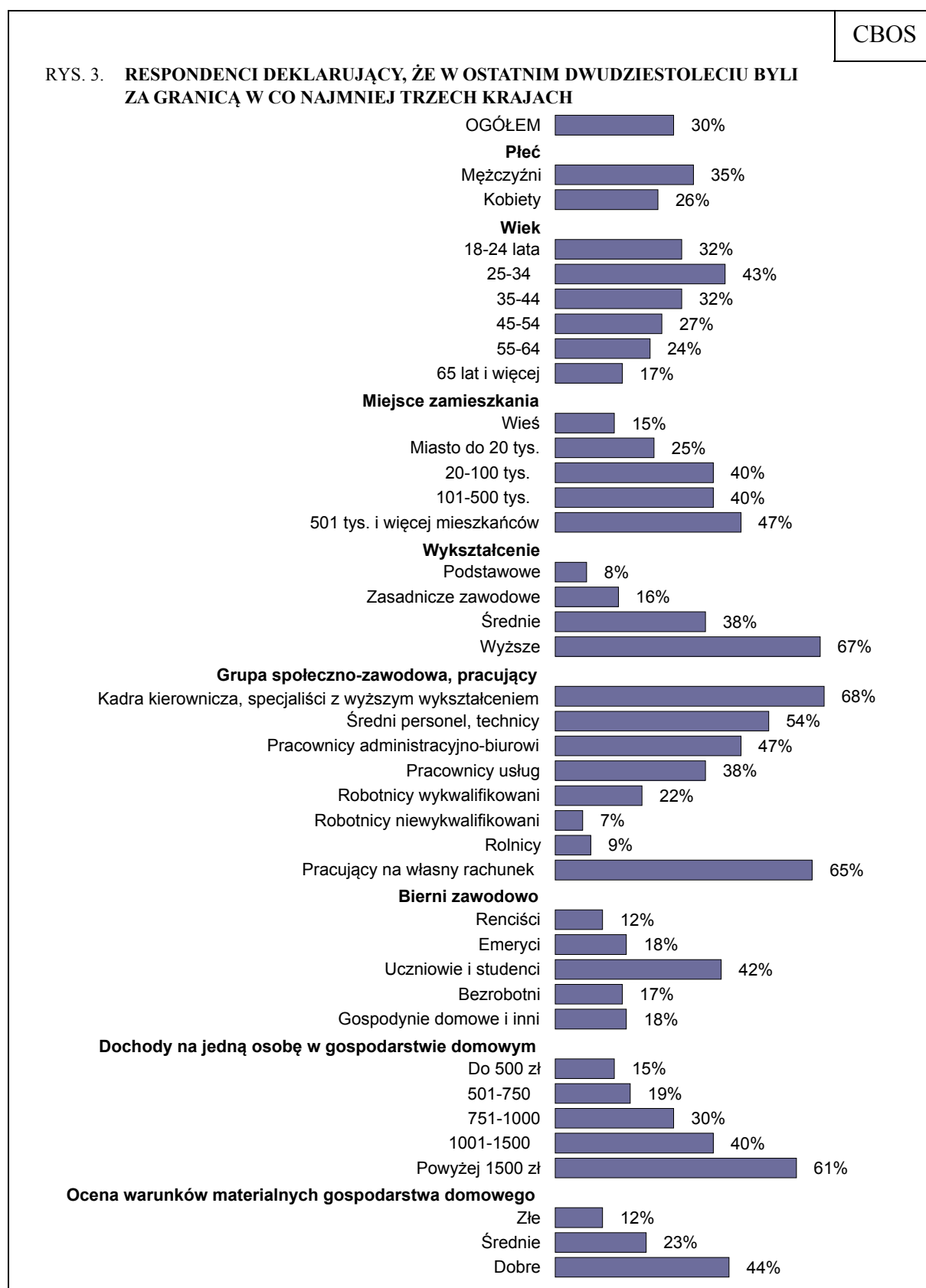
Ze zliczenia liczby krajów, w których respondenci byli w ostatnim dwudziestoleciu, wynika, że ponad jedna piąta z nich (22%) odwiedziła w tym czasie jeden kraj, tyle samo osób (22%) było w dwóch lub trzech krajach. Natomiast w co najmniej czterech krajach był co piąty badany (20%, od 1997 roku wzrost o 7 punktów procentowych). Wynika z tego, że Polacy odwiedzają coraz więcej krajów.

Tabela 4

Liczba krajów odwiedzonych w ciągu ostatnich dwudziestu lat	Wskazania respondentów według terminów badań				
	XI 1997	VI 2001	V 2004	XI 2006	VII 2009
	w procentach				
Jeden	18	22	18	21	22
Dwa	13	12	11	13	12
Trzy	8	8	10	9	10
Cztery	3	4	7	4	7
Pięć	3	4	3	3	4
Sześć i więcej krajów	7	8	8	7	9
Wiele, nie pamiętam dokładnie ile	2	1	2	2	0
Nie byłem(a)m za granicą w ostatnich 20 latach	2	2	2	2	2
Nigdy nie byłem(a)m za granicą	44	39	39	39	34

Doświadczenia badanych są również pod tym względem wyraźnie zróżnicowane społecznie (zob. tabele aneksowe). Zależą głównie od ich położenia społecznego i wieku. Im wyższe mają wykształcenie, dochody i lepsze warunki materialne, a także im większą miejscowość zamieszkują oraz im są młodszy (z wyłączeniem najmłodszych – od 18 do 24 roku życia), tym więcej krajów odwiedzili w ostatnim dwudziestoleciu. Skalę różnic

społecznych ukazuje poniższy rysunek, gdzie przedstawiono charakterystykę społeczno-demograficzną badanych, którzy w ostatnim dwudziestoleciu odwiedzili co najmniej trzy kraje.

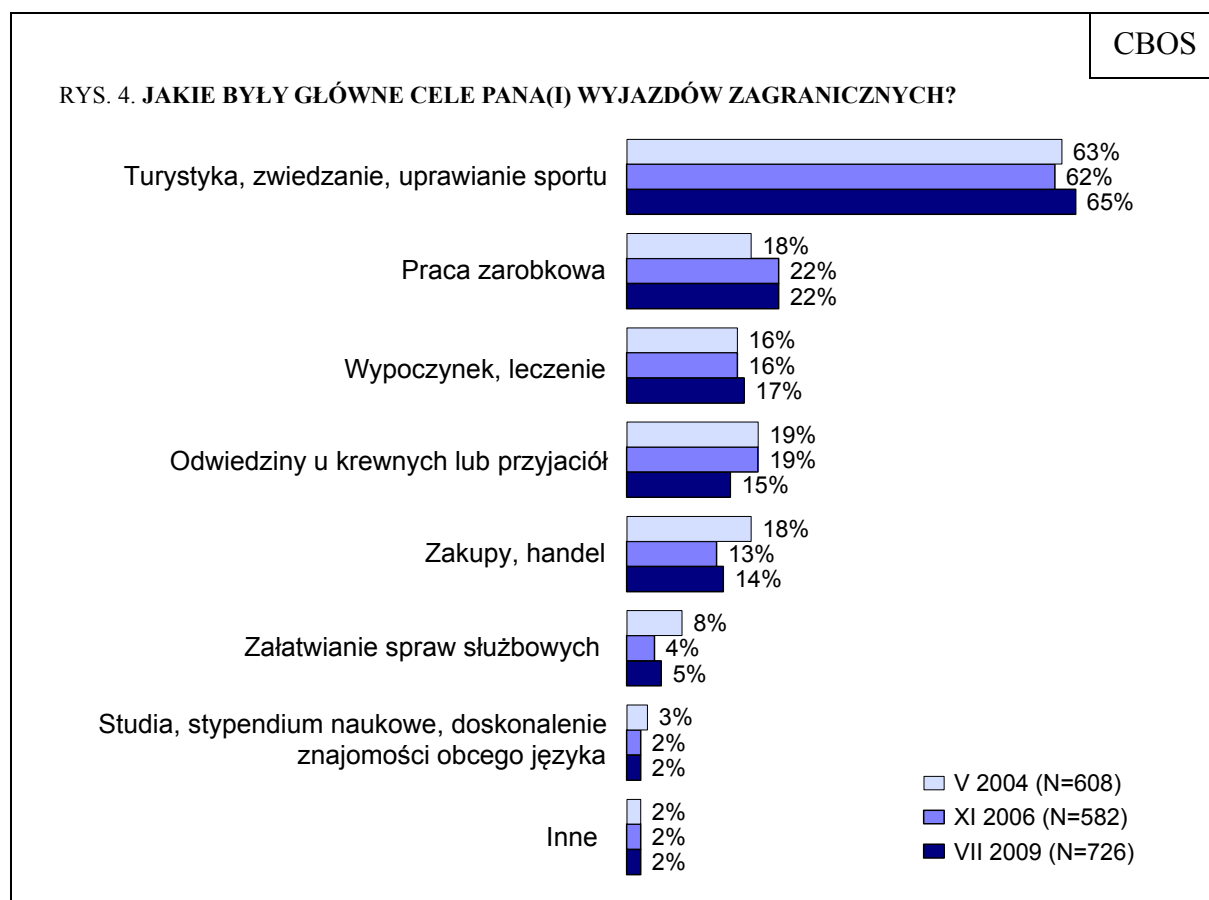

CELE WYJAZDÓW

Z deklaracji badanych wynika, że w ostatnim dwudziestoleciu większość wyjeżdżających za granicę udawała się tam w celach turystycznych (65%). Dla ponad jednej piątej (22%) powodem wyjazdu była praca zarobkowa. Co szósty wyjeżdżający wypoczywał za granicą lub się leczył (17%), a ponad jedna siódma (15%) – odwiedzała krewnych lub przyjaciół. Co siódmy (14%) wyjeżdżał w celach handlowych lub na zakupy. Znacznie rzadziej powodem zagranicznego wyjazdu były sprawy służbowe (5%) lub edukacja (2%).

W porównaniu z wynikami badania przeprowadzonego w momencie przystąpienia Polski do UE nie widać znaczących zmian w hierarchii celów podróżowania za granicę. Niemniej jednak daje się zauważyć, że nieco wzrósł (o 4 punkty) odsetek wyjeżdżających tam do pracy zarobkowej, zmalała zaś liczba jeżdżących w odwiedziny do bliskich, a także udających się na zakupy i w celach handlowych (spadek po 4 punkty) oraz służbowych (spadek o 3 punkty).

ODPOWIEDZI WYJEŹDŻAJĄCYCH ZA GRANICĘ

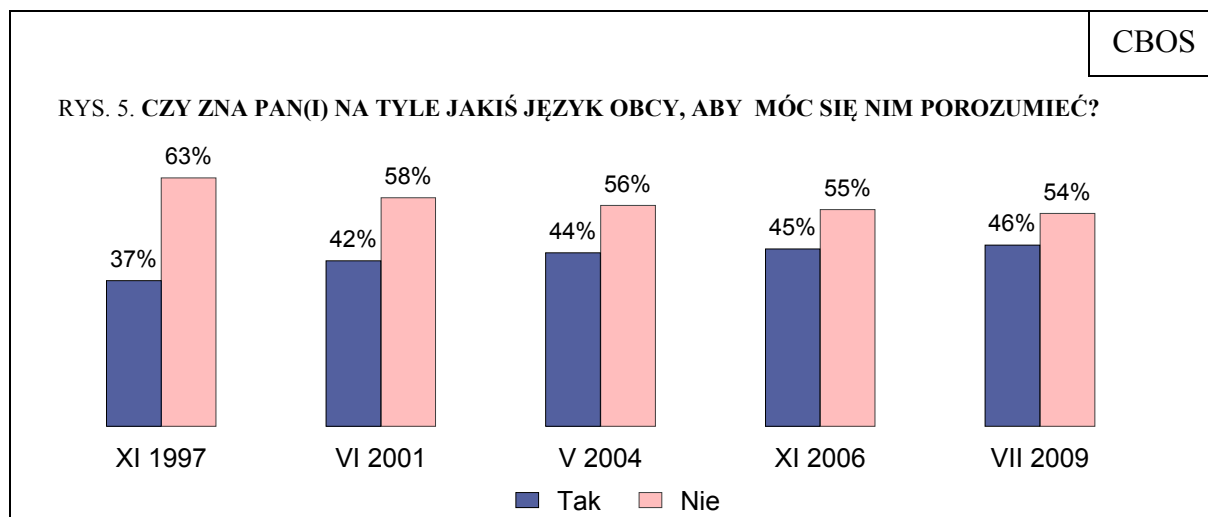

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać dwa główne cele

We wszystkich grupach społeczno-demograficznych badani za główny cel swoich zagranicznych wojaży uznają zwiedzanie świata – deklaracje takie najczęściej składają studenci, ogół młodzieży w wieku od 18 do 24 lat oraz respondenci mający wyższe wykształcenie, najlepiej sytuowani, żyjący w dobrych warunkach materialnych. Wraz z wykształceniem rośnie też odsetek osób podróżujących w celach służbowych i edukacyjnych. Natomiast im niższe wykształcenie, tym częściej badani jeżdżą za granicę, by odwiedzić bliskich. Wykształcenie zasadnicze zawodowe sprzyja też wyjazdom do pracy zarobkowej oraz na zakupy i w celach handlowych. Znaczący wpływ na motywy wyjazdów ma także sytuacja bytowa badanych (dochody *per capita* i warunki materialne) – im jest gorsza, tym na ogół rzadziej wyjeżdżano w celach turystycznych lub wypoczynkowych, tym częściej zaś do pracy. Na zarobek najczęściej wyjeżdżają ludzie najgorzej sytuowani, bezrobotni, mający wykształcenie zasadnicze zawodowe, robotnicy wykwalifikowani, pracownicy usług oraz pracujący na własny rachunek poza rolnictwem. Pracy za granicą znacznie częściej też szukają mieszkańcy wsi oraz miast małych i średniej wielkości (gdzie bezrobocie jest wyższe) niż większych aglomeracji. Częściej zarobkują za granicą mężczyźni niż kobiety, ponadto mężczyźni częściej wybierają się tam na zakupy i handel oraz służbowo. Natomiast kobiety częściej wyjeżdżają w celach turystycznych, wypoczynkowych lub leczniczych, a także w odwiedziny do krewnych lub przyjaciół (zob. tabele aneksowe).

ZNAJOMOŚĆ JĘZYKÓW OBCYCH

Prawie co drugi badany (46%) deklaruje, że potrafi porozumieć się w jakimś obcym języku. Odsetek osób posiadających tę umiejętność powoli, ale systematycznie rośnie – od roku 1997 zwiększył się o 9 punktów. Nadal jednak ponad połowa Polaków nie zna żadnego języka obcego na tyle, aby mogła się w nim porozumieć z cudzoziemcami.

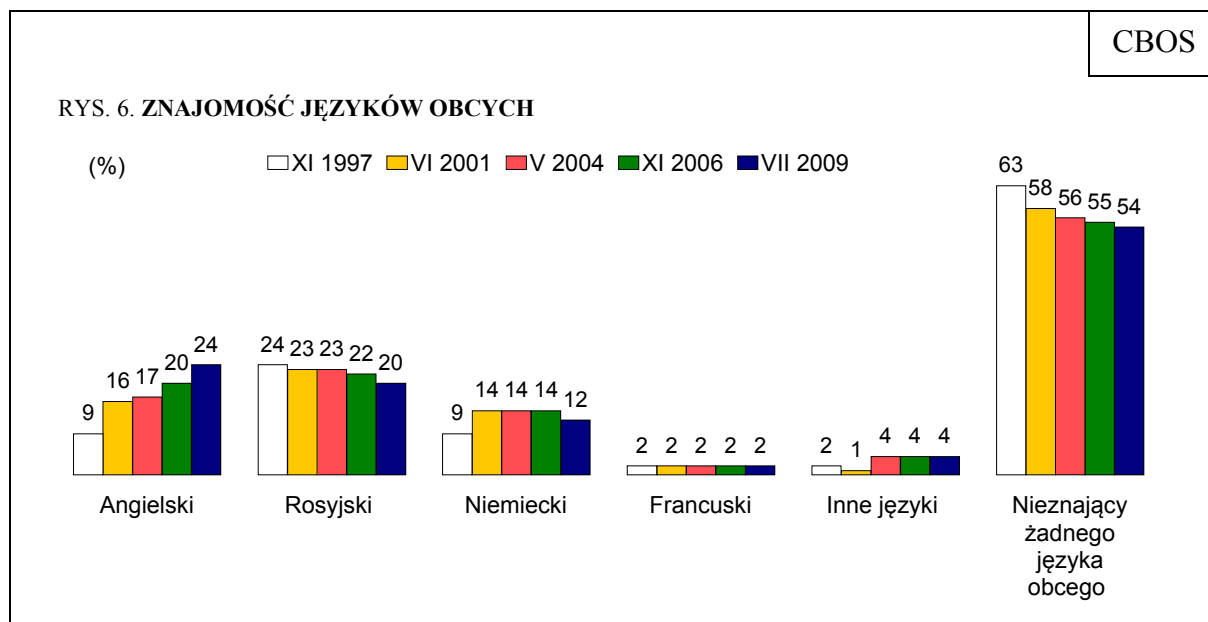
Umiejętności lingwistyczne badanych, podobnie jak ich wyjazdy zagraniczne, są znacznie zróżnicowane społecznie (zob. tabele aneksowe). Zależą głównie od położenia społecznego i wieku – im wyższe jest wykształcenie badanych, pozycja zawodowa i dochody oraz lepsze warunki materialne, a także im większa miejscowość zamieszkania, tym częstsze deklaracje, że posługują się jakimś językiem obcym. Znajomości języków sprzyja także młody wiek. Najczęściej deklarują ją przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści z wyższym wykształceniem (80%) oraz uczniowie i studenci (84%), a także najmłodsi badani (od 18 do 24 roku życia – 74%), rzadziej zaś osoby mające od 25 do 34 lat (55%). Respondenci w średnim i starszym wieku mają znacznie mniejsze umiejętności w tym względzie. Zdecydowanie najrzadziej mogą się porozumieć w obcym języku osoby najstarsze (w wieku 65 lat i więcej), emeryci, renciści, badani z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym, najgorzej sytuowani, żyjący w złych warunkach materialnych, robotnicy niewykwalifikowani i bezrobotni.

Warto też odnotować, że umiejętnościom lingwistycznym sprzyjają podróże zagraniczne. Badani, którzy byli za granicą, potrafią porozumieć się w obcym języku ponad dwukrotnie częściej (58%) niż ci, którzy nigdy nie wyjeżdżali z kraju (24%).

Tabela 5

Czy był(a) Pan(i) kiedykolwiek za granicą?	Czy zna Pan(i) na tyle język obcy, aby móc się nim porozumieć?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Tak	58	42
Nie	24	76

Niezmiennie najbardziej popularne wśród Polaków języki obce to angielski i rosyjski, z tym że dopiero w tym roku po raz pierwszy odnotowujemy prymat angielskiego. Z deklaracji wynika, że w tym języku potrafi się porozumieć niemal co czwarty badany (24%), podczas gdy do znajomości rosyjskiego przyznaje się co piąty (20%). Odsetek osób znających rosyjski pozostaje w zasadzie stabilny, choć w porównaniu z rokiem 1997 nieco się zmniejszył (o 4 punkty). Natomiast w tym czasie umiejętność posługiwania się angielskim systematycznie rosła (od 1997 roku odsetek osób znających ten język wzrósł o 15 punktów). Na trzecim miejscu niezmiennie plasuje się język niemiecki – do umiejętności porozumiewania się w nim przyznaje się obecnie prawie co ósmy badany (12%). Popularność tego języka nieco wzrosła w 2001 roku i od tego czasu utrzymuje się na niezmiennym poziomie. Nadal niewielki jest odsetek Polaków znających język francuski (2%). Pozostałe języki wymieniano jeszcze rzadziej (włoski, hiszpański – po 1%, ukraiński – 0,6%, czeski – 0,5%, słowacki – 0,3%).

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ część badanych deklaruje znajomość więcej niż jednego języka obcego

Znamienne są różnicowania pokoleniowe w tej dziedzinie (zob. tabele aneksowe). Ludzie młodzi, w wieku od 18 do 34 lat (w tym także uczniowie i studenci) deklarują możliwość porozumienia się przede wszystkim w języku angielskim, w drugiej kolejności – niemieckim, a następnie – rosyjskim. W grupie osób mających od 35 do 44 lat język angielski jest równie popularny jak rosyjski, a niemiecki sytuuje się na trzecim miejscu. Z kolei badani

w średnim wieku (od 45 do 54 lat) znają przede wszystkim rosyjski, wyraźnie rzadziej deklarują znajomość dwóch pozostałych języków. Natomiast starsi badani (powyżej 54 roku życia) najczęściej znają rosyjski, w drugiej kolejności – niemiecki, a sporadycznie – angielski.

Znajomość języka angielskiego jest silnie zróżnicowana społecznie – zależy od wieku i położenia społecznego badanych. Porozumiewanie się w tym języku jest tym częstsze, im młodszy są respondenci, lepiej wykształceni, im wyższą mają pozycję zawodową i finansową, lepsze warunki materialne, a także im większa jest miejscowość, w której mieszkają. Skala tych różnicowań świadczy o znacznej nierówności szans życiowych w Polsce.

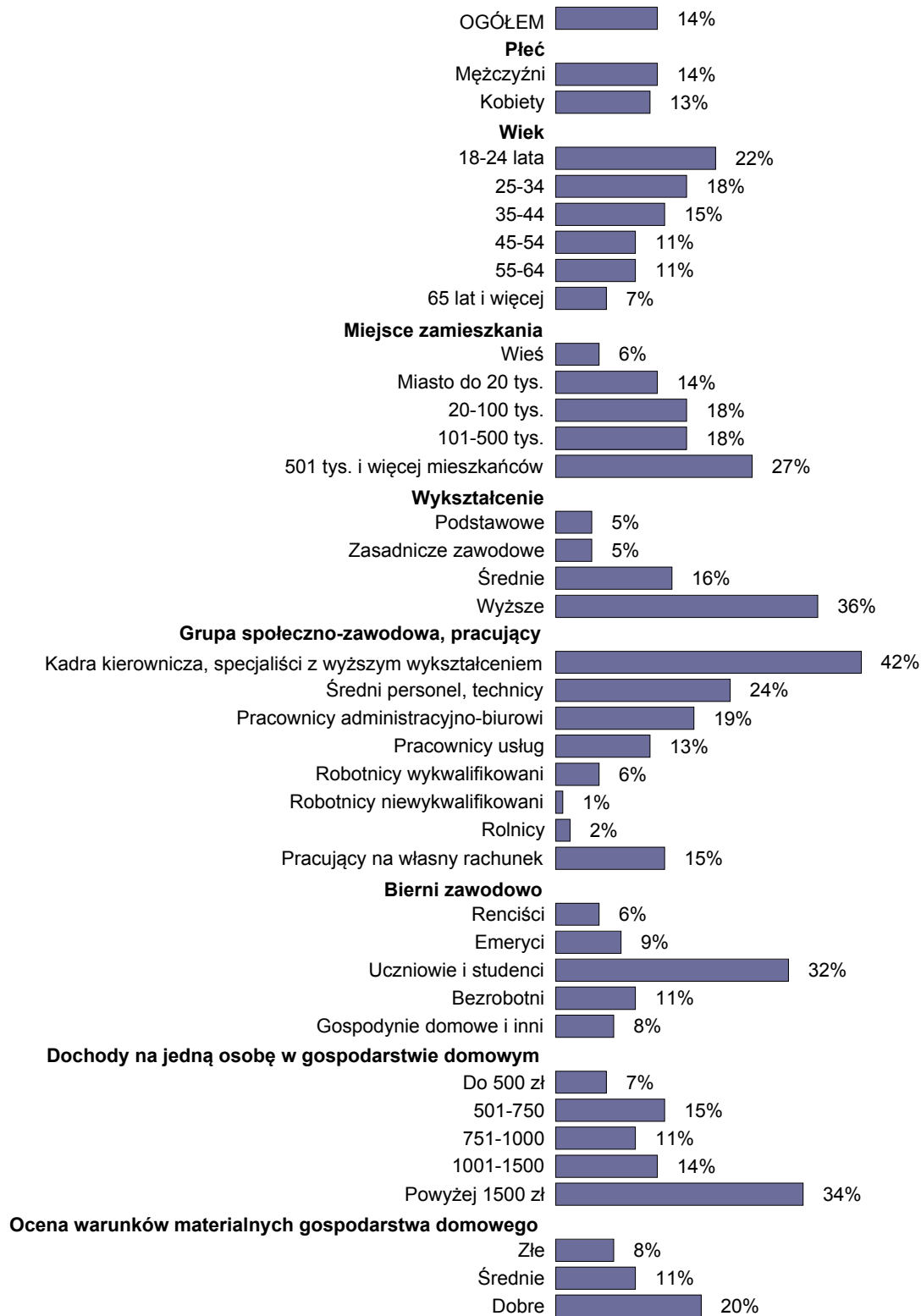
Ze zliczenia wymienionych przez ankietowanych języków obcych, którymi umieją się porozumiewać, wynika, że obecnie – podobnie jak w latach 2004 i 2006 – co trzeci Polak (32%) zna jeden język obcy, co dziewiąty (11%) – dwa, a nieliczni (3%) znają co najmniej trzy języki.

Tabela 6

Znajomość języków obcych	Wskazania respondentów według terminów badań		
	2004	2006	2009
	w procentach		
Nieznający żadnego języka obcego	56	55	54
Znający jeden język obcy	30	31	32
Znający dwa języki obce	12	12	11
Znający trzy języki lub więcej	2	2	3

Posiadaniu umiejętności porozumiewania się w więcej niż jednym języku obcym sprzyja wyższe wykształcenie, wysoka pozycja zawodowa i finansowa, dobre warunki materialne oraz młody wiek badanych. Bariery są natomiast takie czynniki, jak: niskie wykształcenie i pozycja społeczna (środowisko robotnicze i rolnicze), zajmowanie się wyłącznie domem (gospodynie domowe i inni), zła sytuacja finansowa (dochody poniżej 500 zł *per capita*) i materialna, starszy wiek (65 lat i więcej), trwale zły stan zdrowia (renciści).

RYS. 7. RESPONDENCI DEKLARUJĄCY ZNAJOMOŚĆ CO NAJMNIJ DWÓCH JĘZYKÓW OBCYCH

Z naszych badań wynika, że coraz więcej Polaków podróżuje za granicę. Zwiększa się też częstość wyjazdów zagranicznych rodaków oraz rośnie liczba krajów, jakie odwiedzają. Systematycznie przybywa również osób, które deklarują, że znają jakiś język obcy – dotyczy to przede wszystkim angielskiego. Trzeba jednak podkreślić, że zarówno w dziedzinie zagranicznych podróży, jak i znajomości języków obcych utrzymują się bardzo silne zróżnicowania społeczne, związane z położeniem społeczno-ekonomicznym i wiekiem badanych.

Opracowała
Bogna WCIÓRKA